

σμένο, στὸ ἐμπνευσμένο ἱερά, νὰ πρωτοκαθεδρεύῃ πρέπει τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τὸ φανέρωμα ποὺ λέγεται μετρικὴ καὶ στιχορρική. Πολλοὶ εἶναι στὸν καιρὸ μας ποὺ παραξηγήσανε τὸ τέτοιο στοιχεῖο τῆς ποιητικῆς τέχνης, καὶ νομίσανε πὼς μόνο οἱ ποιητικὲς ἰδέες κάνουν τὸ ποίημα.

Ἡ στιχορρική τοῦ Παλαμᾶ βγαλμένη ἀπὸ ξένους καὶ δικούς μας, πήρε στὰ χέρια του μιὰ δυνατὴ καινούργια μορφή μὲ συντακτικὰ πολυφωνίας μουσικῆς, καὶ μᾶς παρουσίασε στίχο δεμένο, ἀτσάλινο σὰν πλάσμα ἀρμονίας ἀπαλῆς, σὰ χρῶμα γλυκύτατης ἀνατολῆς ἀνέρο. Τοῦ δημιουργοῦ ἡ τέχνη ἐκεῖ φαίνεται. Στέρεο χτίσμα, ζωηρὰ καλοδεμένο, μὲ μὲ τὴ λυγισμένη καὶ γλυκεῖα χάρη τῆς φύσης, μὲ τὸ νάζι τῆς ζωῆς. Ἕνα δημιούργημα δυνατὸ, ὅσο κι ἂν ἀψηφᾷ τοὺς βορραῖδες, χτισμένο μὲ τραχύτητα καὶ ἀλυσισιά, δείχνει τὸ μόχθο καὶ τὸν κόπο πάντα καὶ ποτὲ τὸ κάτι ἐκεῖνο τὸ λεγόμενο καλλιτεχνικό.

Ὁ Παλαμᾶς παρουσίασε μιὰ πλούσια μετρικὴ καὶ στάθηκε ἀπάνου τῆς ἀφέντης τοῦ στίχου. Ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ δεκαπεντασύλλαβο ἴσα μὲ τὸν ἀρχαῖο ἐντεκασύλλαβο καὶ ἀνάμετα σὲ τόσα ἀλλάγματα καὶ μορφῆς ἀπὸ τοῦ Πινταρικοῦ ὕμνου τὴ λεβεντιά ἴσα μὲ τὸ γήτευμα τοῦ σονέτου, δείχνεται ὁ γυμνασμένος σκαιοδόκτης ποὺ τοῦ εἶναι ἡ τέχνη ψυχὴ καὶ ζωὴ, κάτι ποὺ ἀναδίνεται αὐτόματα καὶ σμίγει μὲ τίς φωνὲς τῶν πουλιῶν, μὲ τὰ ψιθυρίσματα τῶν δέντρων στῶν ἀνέμων τὰ χάδια, μὲ τίς νόιες ἐνδὲς ὀργάνου ὑποταγμένου σὲ γνώριμα χέρια. Γιατὶ καὶ μέσα στὸ μέτρο τρέμει μιὰ ζωὴ ἀληθινή, μιὰ αἵσθησις τοῦ ἀληθινοῦ καλοῦ, μιὰν ἀρμονία ποὺ ἐρχεται ἐλόεσα ἀπὸ τὴ φύση τὴν ἀδολή. Ὁ Σολωμὸς ποὺ στάθηκε ὁ Φειδίας τοῦ στίχου, βρῆκε μαθητὴν ὑπεράξιο ποὺ τοῦ πλάτυνε τὴ μετρικὴ τέχνη, τῆς φύσηξε καινούργια πνοή, γιὰ νὰ παραδοθῶν ἔτσι στοὺς κατοπινούς ἐφαρμοσμένοι σὲ ζωντανὰ παραδείγματα οἱ κανόνες, οἱ στοιχαστικοὶ καὶ βαθινοῦνται, τοῦ μεγάλου τεχνίτη τῶν «Ἐλευτέρων πολιороκμένων».

Ἡ «Πολιτεία καὶ ἡ Μοναξία» δὲν περιέχει ἐργασία τοῦ ποιητῆ κρυσταλλωμένη. Μὲ τὸ νὰ κλείνῃ ὅμως λογῆς λογῆς ποίηματα ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ποιητικῆς του ἀκμῆς ἴσα μὲ τὰ σημερινά, μᾶς δίνει σύντομη τὴν εἰκόνα μιᾶς ἡρεμῆς ἐξέλιξης ποὺ στὸ ὄραμα τῆς συναπαντηθῆκανε ρέματα ἀπὸ ἀρχές, ἰδέες καὶ γεγονότα ποὺ συγκινήσανε πότε τὴ δημόσια γνώμη, τὴν κοινωνία, πότε τοὺς στενοὺς κύκλους τῶν ἀνθρώπων τῆς σκέψης. Ὁ ποιητὴς ὅσο κι ἂν μὲ κάποια ἀδυναμία κατέδρασε τῆς Μούσας τὸ μίλημα γιὰ σκοποὺς στενὰ πατριωτικούς, ἀνάξιους

στὸ μακρὸ καὶ πλατὶ μάτι γιὰ τὴ σύγχρονη ἐποχὴ μας, ὅμως πάντα τὸ κύριο κίνημα στάθηκε μιὰ πλημμύρα ἀπὸ εἰλικρινῆ ποίηση ποὺ χαρακτηρίζει ὅλο τὸ ἔργο του πέρα πέρα. Ἴσως δὲν εἶναι ξένη σ' αὐτὸ καὶ μιὰ παράδοση ποὺ κρατιέται ἀπὸ ἄλλους πρόδρομους, γεννημένους καὶ θρεμένους σὲ χρόνια ἀνάστασης τοῦ ἔθνους ποὺ νέα ἀληθινὰ καθολικώτερα ζητήματα δὲν εἶχαν ἀνοίξει τοὺς πνευματικούς ὀρίζοντες τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ ψυχόρμητη λευτεριά τοῦ ποιητῆ, πόσες φορές δὲν τὸν φέρνει πολεμιστὴ σιδερένιο ἀγνάντια σὲ πράξεις τῆς ἐπίσημης Πολιτείας, ἰδέες καὶ γνώμες τῶν πολλῶν! Τότες εἶναι ποὺ δείχνεται περιλαμπρὴ ἡ διάθεση καὶ τὸ τὶναγμα τῆς ξεχωριστῆς τοῦ λόγου. Μὲ ὅσα κι ἂ λένε, ὁ ἄνθρωπος ποιητῶν τέτοιαις σειρᾶς σὰν τὸν ποιητὴ τοῦ τραγουδιοῦ «Στὸν Ὑψάρι» ἔχει θέση πορσότερο ἀνάμεσα σὲ ὁρμὲς ἐπαναστατικῆς. Ὑμνοὶ καὶ λιτανεῖες σὲ κόρυφα καθεστῶτα ἰδανικά, δὲν ἀξίζουσι τὴ λειτουργία τῆς ἀψηλῆς τέχνης ποὺ δόθηκε ἀπὸ τὴ φύση στὸν ἄνθρωπο σὰν κάποιο ξεχωριστὸ ἀγαθό. Βέβαια οἱ θερμοὶ θαυμασμοὶ καὶ οἱ δόξεις δὲ θὰ λείψουνε γιὰ τοὺς μέτριους λογοπλέχτες, κόλακες τῆς κάθε εἰδῆς ἀδυναμίας τῆς ἀγορᾶς. Μὰ γιὰ τοῦτο πιὸ ἀμάρτανε τὸ στεφάνι, γιὰ ὅσους πατώντας τὰ πρόσκαιρα ὑψώνονται σὲς κορφές, χτυπώντας τὰ σημερινὰ γιὰ τὴ μελλούμενη λύτρωση, χαράζοντας ὁράμα τέχνης καὶ σκέψης σὰ Διδάσκαλοι καὶ σὰν Προφήτες.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΑΡΑΒΙΚΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Δὲν εἶνε βέβαια πρώτη φορὰ ποὺ ὑπάρχει γλωσσικὸ ζήτημα στὸν κόσμῳ, καὶ μῆτε εἴμαστε τὸ μόνο ἔθνος ποὺ υποφέρει ἀπὸ διγλωσσία. Κ' οἱ Ἱταλοὶ ἄλλοτε, κ' οἱ Τοῦρκοι σήμερα, κ' ἄλλοι μισοπολιτισμένοι λαοὶ κουτοπορπατοῦνε μέσα στὴν ἱστορία φορτωμένοι δυὸ γλῶσσες, τὴ δική τους καὶ τῶν προγόνων τους. Ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικοὺς ὅμως γλωσσικοὺς πολέμους ποὺ γίνονται σήμερα εἶναι ὁ Ἀραβικὸς, καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ἀξιόλογο ἄρθρο γραμμένο ἀπὸ σοβαρὸ Ἀνατολιστὴ, στὴν Ἀγγλικὴ τὴν «Ἀσιατικὴν Ἐπιθεώρηση». Τᾶρθρο αὐτοῦ, ποὺ τὰ ἐπιχειρήματά του ἐναντίον τοῦ Ἀραβικοῦ τοῦ δασκαλισμοῦ μοιάζουνε τόσο πολὺ μὲ τὰ δικὰ μας ἐναντίον τοῦ ρωμαϊκοῦ τοῦ δασκαλισμοῦ, ποὺ θαρρεῖς καὶ γράφηκε γιὰ τὸ δικό μας τὸ ζήτημα, τὸ μεταφέρουμε ἐδῶ οὐσώμο, καὶ γιὰ περιέργεια, καὶ γιὰ φώτιση.

A. E.

«Τὸ φαινόμενο τῆς διγλωσσίας, νάχρη δηλαδὴ ἔθνος ἓνα ἰδιῶμα γιὰ τὴν ἐμιλία, καὶ ἄλλο διαφορετικὸ γιὰ τὰ γράμματα, δὲν ἀπαντιέται μονάχα

στην Αίγυπτο, παρὰ ἔχει πῦρ γενικὸν χαραχτήρα, καὶ δίχως ἄλλο αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι ἡ αἰτία τῆς νοσητικῆς στειροσύνης πολλῶν Ἀσιατικῶν καὶ μερικῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν. Ὅσοι ἀπορρίπτουν γιὰ τὰ φτωχὰ ἀποτελέσματα τῆς δημόσιας παιδείας σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἀμέσως θὰ καταλάβουν τί τρέχει ἅμα καλοξετάσουν τὰ μπόδια ποῦ τοὺς προξενεῖ μιὰ γραφομένη γλώσσα ποῦ δὲ μιλιέται πῶς σ' ἐκεῖνον τὸν τόπο.

Στὴν Αἴγυπτο ἔχουνε δυὸ γλώσσες. Μιὰ τῆς ἑμιλίας (ἄραβι δαρίγ), καὶ μιὰ τῆς ρητορικῆς καὶ τῆς φιλολογίας (ἄραβι φασίχ). Ἡ πρώτη εἶναι νεοαραβικὴ, καὶ διαφέρει ἀπὸ τὴν κλασσικὴ τὴν Ἀραβικὴν ὅσο περίπου ἡ Ἰταλικὴ ἀπὸ τὴν Λατινικὴν, ἢ ἡ ρωμαϊκὴ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν τὴν Ἑλληνικὴν. Ἡ μιλούμενη αὐτὴ ἀραβικὴ εἶνε ἐλότηλα ξερισμένη ἀπὸ τὰ γράμματα. Τὴν ἔχουνε γιὰ πρόστυχη, χυδαία, καὶ ἀνάξια γιὰ λογοτεχνικοὺς σκοποὺς, καθὼς ἡ Ἰταλικὴ εἶτανε πρὶν ὁ Ντάντες γράψῃ τὴν Κόλαση. Ὁ γραμματισμένος δ' Ἀραβὸς πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὴν γραφομένην, ἕνα εἶδος μισοκλασσικὸν ἰδιῶμα μὲ τύπους καὶ μὲ λέξεις πολὺ διαφορετικὰς ἀπὸ τὴν κοινὴν.

Τὰ κακὰ μιὰς τέτοιας διγλωσσίας εἶναι μεγάλα. Εἶναι καὶ δύσκολο νὰ νοιώσουμε πῶς ἕνας λαὸς μπορεῖ νὰ περιφρονῇ σὲ τόσο βαθμὶ τὴν καθημερινήν του τὴ γλώσσα, ποῦ ἄλλοι λαοὶ τὴν τέτοια γλώσσα τοὺς τὴ λατρεύουνε. Κι ἀκόμα πῶς δυσκολόνοιωστο, νὰ προτιμῆται ἀπὸ τὴ μητρικὴν τὴ γλώσσα ἕνα ἰδιῶμα τεχνικὸ ποῦ μονάχα ὑπάρχει σὲ βιβλία μέσα, καὶ ποῦ μαθαίνεται, ὅχι στὸ σπίτι, παρὰ στὸ σχολεῖο.

Πρὶν προχωρήσουμε ὅμως, καλὸ ἴσως νὰ δώσουμε κάποιαν ἐξηγήσιν στοὺς ἑσους Ἀραβες τύχη νὰ διαβάσουν αὐτὲς τίς σελίδες. Τὰ ἔθνη ἔχουν πάντα τὴν τάσιν νὰ πειράζονται ὅταν ἕνας ξένος κρίνῃ τὴ γλώσσα τοῦς. Ὅσα κι ἂν ἔχῃ προσόντα γιὰ μιὰ τέτοια κρίσιν, σὰν ξένος ποῦ εἶναι θεωρεῖται ἀνίκανος νὰ κρίνῃ σωστά. Σοφώτερος κάτοχος τῆς Ἀραβικῆς δὲ βρίσκεται ἀπὸ τὸ δικαστὴ τὸν Οὐλμωρ, καὶ ὅμως οἱ ἰδέες ποῦ δημοσίεψε στὴν πρόλογο τῆς Γραμματικῆς του δὲν πολυαρέσανε στὸν ντόπιον τὸν τύπο. Νομίζουμε λοιπὸν καλὸ νὰ αναφέρουμε πῶς δίνουμε τὴ γνώμην μας ἐδῶ μ' ὅλο τὸ σέβας, μ' ὅλη τὴ μετριοφροσύνη, καὶ προπάντων χωρὶς τὴν παραμικρὴ διάθεσιν νὰ πειράξουμε τίς θερησκευτικὰς πρόληψεις τῶν ἑσων ἄξαφνα θαρρέψουνε πῶς μιὰ τέτοια κρίσιν τῆς ἀραβικῆς γραφομένης γλώσσας χτυπάει τὸ Κοράνι. Ἐδῶ μελετᾷ Ἀραβικὰ ζήτηματα ἕνας Εὐρωπαῖος γιὰ τοὺς Εὐρωπαίους. Τὸ γλωσσικὸν τὸ ζήτημα τῶν Ἀράβων εἶναι ἀπὸ τὰ πῶς σοβαρά, καὶ δὲν μπορεῖ Ἀραβικὸς σπουδαστὴς νὰ τὸ παρασιωπήσῃ. Ἐννοεῖται ὡς τόσο πάντα πῶς ἡ γνώμην μας εἶναι ἀκαδημαϊκὴ, καὶ δὲ λησμονοῦμε πῶς ἡ τελικὴ ἢ λύσιν μένει στὸ χέρι τῶν ἰδίων τῶν Ἀράβων.

Πρῶτο κακὸ τῆς διπλῆς αὐτῆς γλώσσας εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ποῦ φέρνει στὴν παιδείαν. Προσπαθώντας τὸ παιδί νὰ ξεμάθῃ τίς συνηθισμένες λέξεις καὶ νὰ θυμᾶται τίς ἀντίστοιχες γραμματιζούμενες,

καὶ σπουδάζοντας μὲ βιβλία ποῦ χρειάζεται μάθημα γιὰ νὰ τὰ καταλάβῃ, ἀφίνει μεγάλο μέρος τῆς νοσητικῆς του ἐνέργειας νὰ ξοδεύεται γιὰ λέξεις, καὶ ὅχι γιὰ τὰ πράγματα ποῦ εἶναι ὁ σκοπὸς νὰ μάθῃ. Φανταστῆτε πόσο θὰ ζαλιζότανε τὸ Ἑγγλεζόπαιδο ἂν, ἄς ποῦμε, ἀντὶς horse, dog, head, τὰ διδασκτικὰ του βιβλία λέγανε steed, hound, occiput, κατὰ τὴ γλώσσα τῆς ἐποχῆς τοῦ Chaucer! Ἰδιοὶ τοὺς οἱ Ἀραβες μολογοῦνε πῶς πολλὰ τοὺς παιδιὰ φεύγουν ἀπὸ τὸ Σκολεῖο καὶ δὲν ξέρουνε νὰ γράψουν ἕνα γράμμα ἢ μιὰ διατριβήν, πρᾶμα ποῦ σπάνια τυχαίνει στὰ παιδιὰ τῆς Εὐρώπης. Εἶναι λοιπὸν ἀναντίρρητο πῶς δέκα χρόνια δὲ σώνουνε γιὰ νὰ μαθευτῇ ἡ νεκρὴ ἢ γλώσσα.

Δεύτερο κακὸ εἶναι ποῦ μεγαλύτερο μπόδιο στὸ ξάπλωμα τῆς παιδείας μέσα σ' ἕνα λαὸ ἀπὸ τὴν ξέχωρη τὴ γραφτὴν γλώσσα δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ. Μόνον ἡ δυσκολία ποῦ διαβάζοντας γυρεύεις νὰ νοιώσῃς τὸ τί διαβάσεις, σώνει γιὰ νὰ μὴν ἀνοίξουν οἱ περισσότεροι βιβλίον, καὶ μάλιστα στίς κατώτερες τάξεις, ποῦ τὰ παιδιὰ περιορίζονται σὲ ἀπλὴ στοιχειώδην παιδείαν. Νέχουνε πάλε ἀπλὰ λαϊκὰ βιβλία ποῦ νὰ τοὺς ξηγᾶνε πραχτικὰ ἀντικείμενα, ὅπως γίνεται στὴν Εὐρώπῃ, εἶναι καὶ αὐτὸ ἀδύνατο, ἀφοῦ μήτε σ' ἕνα γεωπονικὸ βιβλιαράκι δὲ θὰ τολμοῦσε ὁ συγγραφεὺς νὰ γράψῃ κοινὴν λέξιν. Ἡ πρόκληψις ἐναντίον τῆς κοινῆς γλώσσας εἶναι τόσο βαθιὰ ριζωμένη στοὺς γραμματισμένους, ποῦ ὡς καὶ ὁ ἀστυνόμος ἔταν παῖρνει μαρτυρίαν τὴ μεταφράζει: σὶν δασκαλικὴ τὴν ἀραβικὴν!

Ἡ περίεργη καὶ ἡ ἀπραγμὴ αὐτῆς ἀφυσίωσις σὲ μιὰ νεκρὴ γλώσσᾳ βρίσκεται σὲ πολλὰς Ἀσιατικὰς χώρας, μὲ τὸ ἴδιον πάντα ἀποτέλεσμα τῆς νοσητικῆς καὶ τῆς ὕλης καχεξίας. Στὴν Εὐρώπῃ μόνο δυὸ χώρες ὑποφέρουν ἀπὸ τέτοια κατάστασις, ἡ Τουρκία καὶ ἡ Ἑλλάδα. Καὶ πόσο μπορεῖ νὰ ἰσχυριστῇ ἡ πραχτικὴ ἢ ὠφέλεια σὲ μιὰ σχολαστικὴ παράδοση, φαίνεται ἀπὸ τὰκόλουθα δυὸ παραδείγματα. Στὴν Τουρκίαν μοιράστηκε τώρα καὶ λίγα χρόνια στοὺς ἀστυνομικοὺς κλητῆρες ὁδηγὸς γραμμῆς στὴν δασκαλικὴν τὴ γλώσσᾳ, ποῦ γιὰ τοὺς κλητῆρας εἶτανε Κινέζικη. Στὴν Ἑλλάδα πάλι διορίστηκε ἕξοχος γιαντρός ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν νὰ καταστρώσῃ μερικὰς ἀπλὰς ὁδηγίας, πῶς νὰ πολεμήσουν οἱ χωρικοὶ τοὺς πυρετοὺς, καὶ βγήκαν οἱ ὁδηγίες αὐτὲς σὲ γλώσσᾳ ποῦ μποροῦσε ἴσως νὰ τὴν καταλάβῃ ὁ Ἱπποκράτης, ὅχι ὅμως καὶ οἱ χωρικοί. Τὸ ἴδιον εἶναι καὶ θὰ εἶναι καὶ μὲ τοὺς Ἀραβες ἐνέσω ἐπιμένουνε στὴν παράδοσιν τοῦς.

Τὰ ἴδια λυπηρὰ ἀποτελέσματα ἔχουμε καὶ στὴν φιλολογίαν. Τὴν κλασσικὴν τὴ γλώσσᾳ καὶ τὰρχαῖον τὸ λεχτικόν, ποῦ δὲ χωροῦνε στοῦ χωρικοῦ τὸ νοῦ, ὁ Ἀραβὸς τᾶχει γιὰ μεγάλα φιλολογικὰ προσόντα. Καλὸ ὕψος ἐδῶ πᾶσι νὰ πῇ νὰ μὴ σὲ καταλαβαίνῃ ἄλλος παρὰ ὁ γραμματισμένος. Ἡ γλώσσα λοιπὸν εἶναι τὸ σπουδαῖον, καὶ ἔχει τὸ ὕψος. Μ' ἄλλους λόγους, ἡ Ἀραβικὴ ἢ φιλολογία εἶναι γιὰ τοὺς λίγους, καὶ ἔχει ὄργανον γιὰ νὰ ξαπλώνεται ἡ μάθησις στοὺς πολλοὺς. Δὲν ὑπάρχει βιβλίον ἢ φύλλον ποῦ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη δο. 10. Για το εξωτερικό φρ. χρ. 12,50.—Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τριμήνες συντρομές (1 δο την τριμηνία).—Κανέναν δε γράφεται συντρομή της ά δεν προπληρώσει την συντρομή του.

20 λεπτά το φύλλο.—Τα περασμένα φύλλα κοιλιούνται στο γραφείο μας διπλή τιμή.

Βρίσκεται στην 'Αθήνα σ' όλα τα κιάσκια, και στις έπιση χίες σ' όλα τα πραχτορεία των 'Εφημερίδων.

να μὴν προσενήν κόπο σὲ ὅλους ἐξὲν ἀπὸ μερικοῦς ποῦ τὸ καταλαβαίνουν.

Τὸ μόνο μέσο ποῦ μπορεῖ νὰ καλλιτερέψῃ τὴ νοητικὴ κατὰστασιν τοῦ 'Αραβικοῦ τοῦ ἔθνους εἶναι νὰ γράψῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ τὴν γλῶσσαν ποῦ μιλεῖ. Θὰ ἐναντιωθῶντε βέβαια οἱ γραμματισμένοι, σεῖκηδες, δικηγόροι καὶ λογῆς γραφιάδες ποῦ ὠφελοῦνται ἢ θαρροῦν πῶς ὠφελοῦνται ἀπὸ τὴν τωρινὴν τὴν γραφύμενην γλῶσσαν. Τὰ ἐπιχειρήματά τους εἶναι πολλὰ. Ἄλλοι βρίσκουνε τὴν λαλούμενην γλῶσσαν φτωχὴν καὶ ἀκατάλληλην γιὰ λογοτεχνία. Ἄλλοι μὴτε γλῶσσαν δὲ θέλουνε νὰ τὴν ποῦνε, παρὰ τὴν ἔχουνε σὰν εἶδος χυδαία διάλεκτο. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα βραδύνονται σὲ ἀπόλυτη ἄγνοια τῶ νόμων τῆς φιλολογίας καὶ τῆς γλωσσολογικῆς ἱστορίας.

Πολλοὶ εἶναι καὶ οἱ λόγοι ποῦ μᾶς φέρουνε γιὰ νὰ ὑποστηρίξουνε τὴν γραφύμενην. Φιλολογικοί, πολιτικοί, θεησκευτικοί. Καὶ καλλίτερο τρόπο δὲ βρίσκουμε γιὰ νὰ παραστήσουμε τὴν ἀπληγὴ φύσιν αὐτῶν τῶ λόγων παρὰ ὑποθέτοντας ἕνα διάλογο μεταξὺ ἐνὸς Σεῖκη καὶ ἐνὸς Ἀγγλοῦ κριτικοῦ. Τέτοιους διαλόγους ἔτυχε νὰ κάμουμε πολλοὺς.

Ὁ Σεῖκης. Μὲ τὰ σωστά σου προτείνεις, Κύριε, νὰ γράψουμε τὴν κοινὴν μας τὴν γλῶσσαν, τὴν **'Αραβι νταρίλ**; Ἀδύνατο. Αὐτὴ δὲν εἶναι Ἀραβικὴ, μήτε γλῶσσαν σωστὴ δὲν εἶναι. Εἶναι χαλασμένη γλῶσσαν. Μήτε γραμματικὴ ἔχει, μήτε εἶναι γιὰ γραμματισμένους.

Ὁ Κριτικός. Θὰ τὰ πάρω αὐτὰ ποῦ λές ἕνα ἕνα. Λές πῶς ἡ γλῶσσαν ποῦ μιλάτε δὲν εἶναι Ἀραβικὴ. Ἄς τὸ σαφηνίσουμε αὐτό. Ἄν ἐννοεῖς μὲ

'Αραβικὴ τὸ κλασσικὸ τὸ ἰδίωμα, καὶ βέβαια ἡ νέα ἢ Αἰγυπτιακὴ δὲν εἶναι Ἀραβικὴ, καθὼς καὶ ἡ Ἰταλικὴ δὲν εἶναι Λατινικὴ. Εἶναι ὅμως Ἀραβικὴ ὅσο ἡ Γαλλικὴ ἢ ἡ Ἰταλικὴ εἶναι Λατινικῆς γλώσσες. Ὡς τόσο γιὰ νὰ μὴ γίνεταί σύγχυσις, ἄς τὴν ὀνομάζουμε τώρα καὶ ὀμπρὸς Αἰγυπτιακὴν.

Κατόπι λές πῶς εἶναι χαλασμένη γλῶσσαν. Ἐγὼ προτιμῶ νὰ τὴν ὀνομάζω «ἀλλαγμένη». Τὸ ἴδιο, θὰ πῆς. Μὰ τὸ χάλασμα ἔχει κάποια κακὴ σημασία. Καθεὶς στὸν κόσμον ἔχει τὸ φυσικὸ νὰ παρακμάζῃ καὶ νὰ ξαναγεννιέται, καὶ ἡ γλῶσσαν δὲν τὸν ξεφεύγει αὐτὸ τὸ νόμο. Πάρε μὴ λέξῃ σ' ὅποια θὲς σημερινὴ γλῶσσαν, καὶ σύγκρινέ τηνε μὲ τὴν ἴδιαν λέξιν πρὸ μερικοῦς αἰῶνες. Θὰ τὴ βρῇς τόσο βάρβαρη ποῦ θὰ φερνε σ' ἕναν ἀρχαιολόγον ἀνατριχίλα. Λέγε τὴ γλῶσσαν σου χαλασμένη ὅσο θές, μὰ μὴ νομίζῃς πῶς μ' αὐτὸ τὴν κατηγορεῖς πῶς ἔπαθε τίποτες ποῦ δὲν τόπαθαν οἱ ἄλλες οἱ γλώσσες.

Ἐπειτα λές πῶς ἡ Αἰγυπτιακὴ δὲν ἔχει γραμματικὴν. Δὲ συμφωνῶ. Κάθε γλῶσσαν γιὰ νὰ μιληθῇ πρέπει νὰ ἔχῃ γραμματικὴν. Ἐννοεῖς τάχα πῶς τὸ ἴδιο κάνει νὰ πῆς «Il Sheikh akal il Samak» ('Ο Σεῖκης ἔφαγε τὸ ψάρι) καὶ Il Samak akal il Sheikh (τὸ ψάρι ἔφαγε τὸ Σεῖκη); Ἀλήθεια πῶς ἡ γραμματικὴ τῆς γλώσσας ποῦ σπάνια γράφεται ἀλλάζει πρὸ συχνὰ ἀπὸ τὴν γραμματικὴν τῆς γλώσσας ποῦ ἔχει μεγάλη φιλολογία. Ὅμως γλῶσσαν δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ καὶ νὰ παρασταίνῃ στοχασμοὺς χωρὶς σταθεροὺς κανόνες ποῦ νὰ τὴν κάνουνε εὐκόλοισιν, δηλαδὴ χωρὶς γραμματικὴν.

Ὅχι, Σεῖκη μου, δὲν ἔκαμες μήτε μὴ κατηγορίαν ἐναντίον κάθε ἄλλης λαλούμενης γλώσσας τοῦ κόσμου, καὶ ποῦ δὲ χαρακτηρίζεις, χυδαῖες καὶ χαλασμένες τίς λέξεις ποῦ πολλὰς γεννεῖς Γάλλων καὶ Ἰταλῶν ἀγαπήσανε. Κάποιος μας καθηγητὴς ἔγραψε βιβλίον μὲ τίτλον «Ἡ Γλωσσικὴ Ἐπιστήμη». Διάβασέ το, καὶ θὰ δῇς πῶς μορφώνονται ὅλες οἱ γλώσσες, καὶ ἡ δική σου μαζὶ.

Ὁ Σεῖκης. Ἴσως ἔχεις δίκιον σ' αὐτά. Συγκριτικὴ φιλολογία δὲ σπούδαξα στὸ Λύκειον Ἀζάρ. Μὰ πάλε σὲ κανέναν τόπο δὲ γράφουνε καθὼς μιλάνε. Στὴν Ἀγγλίαν λόγου χάριν σὰ μιλάῃ ἄνθρωπος μεταχειρίζεται πολλὰς χυδαῖες λέξεις ποῦ δὲ γράφονται.

Ὁ Κριτικός. Δὲν ἀρνούμαι πῶς στὸν τόπον μου ὑπάρχει κάποια διαφορὰ μεταξὺ τῆς γλώσσας ποῦ μιλιέται καὶ τῆς γλώσσας ποῦ γράφεται, μὰ ἡ διαφορὰ εἶναι σὲ ὅσον μᾶλλον παρὰ στὴν καθ'αυτὴ γλῶσσαν. Ἡ λέξις horse εἶναι πάντα horse εἴτε μιλῶ σὲ φίλον μου εἴτε γράφω ἄρθρον στὸν «Times». Ἐσεῖς ὅμως μόλις πιάνατε πένητα στὸ χέρι καὶ γίνεται steed.

Πρέπει βέβαια νὰ διακρίνουμε τὴν γλῶσσαν τῆς κοινῆς ἐμιλίας ἀπὸ τὸ patois ἢ τὸ slang. Ὅταν ὁ Ἀγγλος δὲ θέλῃ νὰ μιμηθῇ ξεπίτῃδες τὴν ἐμιλίαν τοῦ ὄχλου, δὲ θὰ γράψῃ ποτὲς «He gave him a crack on the nut» (τοῦδωσε μὴ χαστουκιά στὸ κᾶψαλο), παρὰ θὰ πῇ «He hit him on the head» (τονε χτύπησε στὸ κεφάλι), δηλαδὴ στὸ λεχτικὸ τῶν

κλασικιστικῶν. Τέτοιες πρόστυχες φράσεις ἔχει βέβαια καὶ ἡ Ἀραβικὴ· μὰ δὲ θὰ μοῦ πῶς πῶς ἡ κοινὴ ἡ Ἀραβικὴ εἶναι ὅλη ἔτσι πρόστυχη;

Ὁ Σείκης. Ἐγὼ πάλαι λέω· γιατί νὰ μὴ γυρίσουμε στὴν κλασσικὴ τὴν Ἀραβικὴ; Εἶναι πιὸ ὁραία καὶ πιὸ καθάρια ἀπ' ἐκείνη ποὺ μιλάμε τώρα. Ἡ σημερινὴ εἶναι γεμάτη Τούρκικα, Ἰταλικά, καὶ ξέρω γὼ τί ἄλλα. Στὰ ὑπουργεῖα οἱ γραμματικοὶ καταντοῦνε νὰ μεταφράζουνε γαλλικὰ ἰδιώματα στὴν Ἀραβικὴ. Πρέπει νὰ μάθουμε τὸ λαὸ μας νὰ μεταχειρίζεται μονάχα καθάρειες Ἀραβικὰς λέξεις.

Ὁ Κριτικός. Δὲν μπορῶ νὰ κρίνω ἀν' ἡ κλασσικὴ ἡ Ἀραβικὴ εἶναι πιὸ ὁραία ἀπὸ τὴ σημερινή. Τὸ κάτω κάτω αὐτὸ εἶναι ζήτημα γούστου. Μὰ ἀν' καθάρια γλῶσσα σημαίνει αὐτὸ ποὺ γυρεύεις, ἤξερέ το πῶς κοπανίζεις ἀγέρα. Τὸ θαρρεῖς τάχα πῶς ἡ ἀρχαία ἡ Ἀραβικὴ εἶτανε καθαρὴ; Τὸ φαντάζεσαι πῶς οἱ Ἀράβες ποὺ ἐμπορευόντανε μ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ποὺ πολεμοῦσαν μ' Ἀθυσσινοὺς, μ' Ἑλλήνες καὶ μὲ Πέρσους, δὲν εἶχανε ξένες λέξεις στὴ γλῶσσα τους; Τὸ νᾶχη μιὰ γλῶσσα πολλὰς ξένες λέξεις μαρτυρεῖ πῶς τὸ ἔθνος ποὺ τὴ μιλάει εἶχε πολὺτροπὴ ἱστορία, καὶ πῶς ἀντάλλαξε ἰδέες καὶ πράγματα μ' ἄλλες χώρες. Καθάρια γλῶσσα ἀπεναντίας σημαίνει ἔθνος χωρὶς ἱστορία, ἔθνος ποὺ ἔζησε ἥσυχια καὶ παράμερα, — ἓνα εἶδος Ἑσκιμῶν ἢ Πυγμαίων τῆς Κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Γιατί νὰ γυρεύετε νὰ ξεριζώνετε ἀπὸ τὴν Ἀραβικὴ λέξεις ποὺ εἶναι μνημεῖα μεγάλων ἀλλαγῶν, μὰ καὶ μεγάλης βόξας;

Δὲ σοὺ ἀρέσουνε τὰ ξένα τὰ ἰδιώματα. Στὴ γλῶσσα, καθὼς καὶ στοὺς νόμους, ἡ συνήθεια καθιερώνει πολλὰ. Μιὰ ξένη λέξη ποὺ συνηθίζεται δὲν εἶναι πιὰ ξένη, ἔγινε μέρος τῆς γλώσσας. Ὅριστε ἓνα Ἰταλικὸ παράδειγμα. Οἱ Γερμανοὶ ἔχουνε τὴ λέξη *gegend*, ποὺ σημαίνει ἐξοχή, χώρα, καὶ ποὺ παράγεται ἀπὸ τὸ *gegen*, ποὺ σημαίνει ἀντίκρου. Ἀηλαδὴ ὁ τόπος ποὺ βλέπεις ἀντίκρου σου. Ὅσα λοιπὸν κατεβήκανε οἱ Γερμανοὶ στὴν Ἰταλία καὶ ἀποκαταστάθηκαν ἐκεῖ, μὲ τὸ νὰ εἶτανε τριγυρισμένοι ἀπὸ λατινὴ γλῶσση φυλὴ προσπαθοῦσαν νὰ μιλάνε Ἰταλικά καὶ αὐτοί. Σὰν ξένου ὅμως ποὺ εἶτανε μεταφράζανε τὰ Γερμανικά τους ἰδιώματα στὸ Ἰταλικό. Θέλοντας λοιπὸν νὰ ποῦνε **ἐξοχή** λέγανε *contrata* (ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸ *contra*, ἀντίκρου), ἀπὸ ἀναλογία μὲ τὴ γερμανικὴ τὴ λέξη *gegend*. Ἀπ' αὐτοῦ ἔμεινε ὡς τὰ σήμερα ἡ λέξη *contrata* (ἡ ἀγγλικὴ μας ἡ λέξη *country* ποὺ εἶναι ἰσοτιμία μὲ τίς πιὸ καθάρειες λατινογενήντες λέξεις.

Ὁ Σείκης. Αὐτὰ ὅλα καλὰ, καὶ ἴσως δὲ θὰ πολυεπείραξε νὰ τὴ γράφουμε τὴν κοινὴ μας. Ὅμως δὲ γίνεται πάλαι, ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα ποὺ γράφουμε τώρα εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ Κορανίου, καὶ ἔχον τὰ παιδιὰ μας δὲν τὴ μαθαίνουνε, δὲ θὰ μελετοῦνε πιὰ τὸ Κοράνι.

Ὁ Κριτικός. Δὲν τὸ ἐννοεῖς βέβαια πῶς ἡ Ἀραβικὴ ποὺ γράφετε σήμερα στὰ βιβλία σας καὶ στὶς φημερίδες σας εἶναι ἡ Ἀραβικὴ τοῦ Κορανίου; Ἰσως ἡ γραμματικὴ νὰ εἶναι ἀπάνω κάτω ἡ ἴδια, μὰ τί νὰ ποῦμε γιὰ τὸ ὕψος καὶ γιὰ τὸ λεχτικόν;

Ἡ γραφομένη ἡ Ἀραβικὴ ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν τὴν κλασσικὴ ὅσο ἡ ἐλλεινὴ ἡ καθαρῆουσα τοῦ σημερνοῦ τοῦ Ἀθηναίου ἀπέχει ἀπὸ τὴν Ἀττικὴ τοῦ Ξενοφῶντα.

Μὰ ἂς ποῦμε πῶς γράφετε στὴν κοινὴ σας. Τί θὰ πάθῃ μ' αὐτὸ τὸ Κοράνι; Τί θὰ μποδίσῃ τὰ παιδιὰ σας νὰ τὸ μαθαίνουν ἀπόξω στὰ δημόσια σχολεῖα καθὼς τώρα; Στὰ ἀνώτερα σχολεῖα σας θὰ μποροῦνε πάντα νὰ τὸ σπουδάζουνε, καθὼς ἐμεῖς σπουδάζουμε τοὺς κλασσικοὺς στὴν Ἀγγλίαν. Καὶ καθὼς ἐμεῖς τόχουμε μεγάλο καμάρι νὰ ξέρομε νὰ γράφουμε στίχους καὶ πεζὰ στὴ Λατινικὴ καὶ στὴν Ἑλληνικὴ, ἔτσι καὶ ἐσεῖς γιὰ σοβαρώτερους λόγους θὰ θεωρεῖτε τὴ μάθησιν τῆς κλασσικῆς Ἀραβικῆς συστατικὸν καλοαναθρεμμένου Ἀράβα.

Ὁ Σείκης. Εἶναι ὅμως καὶ ἄλλος ἓνας λόγος ποὺ πρέπει νὰ τὴν κρατήσουμε τὴ σημερινὴ μας τὴ γραφομένη. Ἄλλο εἶδος Ἀραβικὴ μιλάνε στὴ Συρία καὶ στὸ Μαρόκο, καὶ ἄλλο εἶδος στὴν Αἴγυπτον. Ἐδῶ στὴν Αἴγυπτον τὸ ψωμὶ τὸ λέμε *esh*. Στὴ Συρίαν τὸ λένε *Khubz*. Ἡ γραφομένη ὡς τόσο σ' ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη εἶναι ἡ ἴδια. Τὸ βιβλίον ἢ τὴ φημερίδα τῆς Αἴγυπτου τὴν καταλαβαίνουνε καὶ στὸ Φεζ καὶ στὴ Βηρυττό. Ἀν' ἀρχίσουμε ὅμως καὶ γράφουμε τὴν κοινὴ τῆς Αἴγυπτου, μήτε οἱ Τουνκίζιοι μήτε οἱ Συριάνοι δὲ θὰ μᾶς καταλαβαίνουν εὐκόλως, καὶ σιγὰ σιγὰ, ὅσο μεγαλώνει ἡ διαφορὰ δὲ θὰ μᾶς καταλαβαίνουν καὶ καθόλου. Ἡ Ἀραβικὴ ἡ γλῶσσα ὅπως γράφεται σήμερα συνενώνει τοὺς λαοὺς τοῦ Ἰσλάμ. Κατ'ἀρχήν τὴν, καὶ ἀφανίζεις αὐτὴ τὴ ἔνωσιν.

Ὁ Κριτικός. Δὲν μπορῶ νὰ τὸ πιστέψω πῶς ἡ ἔνωσιν τοῦ Ἰσλάμ κρεμεῖται ἀπὸ μιὰ Ἀραβικὴ γραφομένη γλῶσσα στὶς χώρες ποὺ μιλοῦνε ἢ σπουδάζουνε Ἀραβικά. Μιὰ φορὰ καὶ ἓνα καὶ ὁποῖος καταπιπνόντανε νὰ γράψῃ στὴν Εὐρώπῃ ἔγραφε Λατινικά. Κι ὅμως τὸ σύστημα αὐτὸ δὲν ἔνωσε ὅλα τὰ Χριστιανικὰ ἔθνη, παρὰ ἴσως στὴν ἐπιφάνεια.

Νὰ σοὺ πῶ, Σείκη μου. Δὲ θέλω νὰ σὲ διδάξω τὰ δικὰ σου. Μὰ μοῦ φαίνεται πῶς τὴν ἔνωσιν τοῦ Ἰσλάμ δὲν τὴ συγκρατεῖ ἡ Ἀραβικὴ ἡ γλῶσσα παρὰ ἡ μεγαλὴ πρεπὴ ἀπλότης τῆς πίστεως καὶ ἡ ἐμοῦσιν τῶν τελετῶν. Τὸ νᾶνεδάνη ὁ Μονεζίνης στὸ μινὰρ καὶ νὰ κηρύχῃ τὸν ἓνα Θεὸ στοὺς λόφους τοῦ Βόσπορου, στοὺς ὄχτους τοῦ Νεῖλου ἢ στοὺς ροδόκηπους τοῦ Ἰσπαχάν, τὸ νὰ ξεκινᾷ ὁ Μωαμεθανὸς ὁ Προσκυνητὴς ἀπὸ Μαρόκο καὶ ἀπὸ Μογγολίαν, καὶ διαβαίνοντας ἀπέραντες χώρες νὰ χαίρεται τοὺς πιστοὺς μὲ τὸ ἴδιον πάντα ἱερὸν χαίρεσιν «*Is Selam aleikum*», — αὐτὰ τὰ χαρὰχτηριστικὰ τῆς καθημερινῆς τοῦ ζώης εἶναι δυ' αὐτῶντος δεσμός παρὰ μιὰ τεχνητὴ γλῶσσα ποὺ λίγοι μποροῦνε νὰ τὴ διαβάσουνε, καὶ οἱ περισσότεροι μήτε τὴν καταλαβαίνουνε.

Δὲ βρίσκω λόγον ποὺ νὰ μὲ πείθῃ πῶς οἱ μιλούμενες οἱ γλώσσες τῆς Αἴγυπτου, τῆς Συρίας καὶ τοῦ Μαρόκου δὲν μποροῦνε νᾶνέβουνε στὴ σειρά μιᾶς γραφομένης μὲ ἀποτελέσματα ποὺ εἶδαμε στὶς λατινογενήντες γλώσσες τῆς Εὐρώπης. Κρίνον-

τας από αναλογία, μιὰ τέτοια ἀλλαγὴ θὰ ξάπλωνε τὴν παιδεία καὶ τὴ μάθηση σ' ὅλες ἐκεῖνες τίς χώρες, καὶ θὰ γεννοῦσε φιλολογία δυνατὴ καὶ πρωτότυπη, χωρὶς τὸ παραμικρὸ νὰ λιγιστέψῃ τὸ σέβας πρὸς τὸ Κοράνι καὶ πρὸς τοὺς κλασσικοὺς ποὺ ἔχει τώρα ὁ Ἀραβας.

Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ πῇ πῶς τὸ ξάπλωμα τῆς παιδείας ἔπαθε στὴν Εὐρώπῃ ἀφ' οὗτου ἡ Λατινικὴ ἔπαψε νὰ εἶναι τὴ γραμματισμένων ἡ γλῶσσα.

Μετὰ τὸ νὰ γράψῃ σήμερα ὁ Ἀγγλος ἡ ὁ Γάλλος σὲ γλῶσσα ποὺ τὴν καταλαβαίνουνε μυλλιούνια συμπατριῶτες του, καὶ ἔχει μονάχα μερικά σοφοὶ σκόρπιοι σ' ὅλην τὴν Εὐρώπῃ, φέρνει στὸ ἔθνος του ὠφέλεια μεγαλῆτερή ἀπὸ τὸν κόπο ποὺ γίνεται γιὰ νὰ μεταφραστῇ ἓνα ἐπιστημονικὸ τοῦ ἔργο λόγου χάρι σὲ ξένες γλῶσσες.

Μιὰ νεκρὴ γλῶσσα, ὅσο κι ἂν εἶναι χρήσιμη γιὰ ν' ἀνταποκρίνεσαι, δὲ θὰ παραῖξῃ ποτὲς μεγάλη φιλολογία. Μήτε ὁ ἱστορικὸς ἡ ὁ δηγηματογράφος ποὺ θέλει νὰ ἐλκύσῃ τὸν ἀναγνώστη του, μήτε ὁ ποιητὴς ἡ ὁ ῥήτορας ποὺ ζητάει νὰ τονε συγκινήσῃ, δὲ θὰ πετύχῃ τὸ σκοπὸ του ἂν δὲ γράψῃ στὴ γλῶσσα ποὺ ὅλοι ἔμαθαν ἀπὸ τὰ παιδικὰ τους χρόνια, τὴ γλῶσσα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἂν δὲ μεταχειριστῇ τίς κοινὲς λέξεις ποὺ ὁ καθένας συνήθισε γιὰ νὰ παρασταίνῃ τὴ χαρὰ του, τὴ λύπη του, καὶ κάθε συγκίνησιν.

Πόσο μεγάλη θὰ εἴτανε ἡ ζημία τοῦ κόσμου ἂν οἱ λατινογεννητες οἱ γλῶσσες δὲν κρινόντανε ἄξιες νὰ παραστήσουνε λογοτεχνικὰς ὁμορφίεες! Θάχαμε βέβαια πάντα γραμματισμένους μὲ φήμῃ ἀνάλογη μὲ τὴν καθάρια λατινικὴ τους ἢ μὲ τὴν κικερωνικὴ εὐγλωττία τους. Θάχαμε ἴσως Σκαλίγερους καὶ Σαλμάσιους. Ὅμως μήτε ὁ Ντάντες θὰ μάγεινε τὸν Ἰταλικὸ τὸ λαὸ, μήτε ἡ Ἰσπανία θάχε τὸν Ντὸν Κιχῶτα, πότε νὰ γελάῃ καὶ πότε νὰ κλαίῃ μὲ τίς τύχες του, μήτε ἡ Γαλλία δὲ θὰ συνεπαυρόντανε μὲ τὰ ἔργα τοῦ Μολιέρου.

Καθὼς βλέπω, οἱ Ἀραβες οἱ συγγραφεῖς δὲν τὴν πολυλαχταροῦνε τὴ φήμῃ ἐνὸς Ντάντες ἢ ἐνὸς Κερδάντη. Προτιμοῦνε νὰ γνωρίζουνε πῶς τὰ ἔργα τους τὰ διαβάζουνε δυὸ τρεῖς σοφοὶ στὸ Κάιρο, στὴ Βηρυττὴ, στὴ Ἀλγέρι καὶ στὸ Βαγδάτι. Ἐθνικοὶ συγγραφεῖς νὰ γίνουνε δὲν ἔχουνε φιλοδοξία. Τὴν ἐντολὴ αὐτὴ τοῦ νὰ διδάσκουνε ἢ νὰ διασκεδάζουνε τὸ λαὸ τὴν ἀφίνουνε σὲ κάποιον ἄγνωστου ἐπικούς, ποὺ τραγουδιοῦνται τὰ ἔργα τους σὲ καφενεῖα ἢ σὲ «μειντάνια».

Πόσο θὰ βλαστᾷ ἀκόμα αὐτὴ ἡ περιφρόνησις τῆς μιλούμενης γλώσσας δὲν ξέρουμε. Ἐνὰ πρῶμα μποροῦμε νὰ βεβαιώσουμε ὅμως, πῶς ἡ μέρα ποὺ ὁ νοῦς τοῦ ἔθνους θὰ ἐπαναστατήσῃ ἐναντίον αὐτῆς τῆς κατὰστασης, θὰ εἶναι μέρα μεγάλου ξαναγεννημοῦ γιὰ τὸν Αἰγυπτιακὸ τὸ λαὸ.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. κ. Ἀλεξ. Παπαμ. καὶ R. Park. Liverpool, E. Clém. Nice, M. Заб. καὶ Ф. Стеф. Κέρκυρα, Βασίλ. Samsoun. Λάβαμε τὴ συντροφὴ καὶ εὐχαριστοῦμε.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΜΕ τὸ φύλλο τοῦτο ὁ «Νουμάς» μπαίνει στὰ ἑντεκα χρόνια του. Ὅτι εἴτανε νὰ εἰπωθεῖ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ γιὰ τὸ δρόμο τοῦ «Νουμά», εἰπωθήκε πέρσι στὸ πρωτοχρονιάτικο φύλλο, ὅπου διαλεχτοὶ συνεργάτες του, οἱ πρῶτοι πρῶτοι τοῦ ἀγῶνα μας, οἱ πρὶν παλαιοὶ καὶ οἱ πρὶν νέοι μαζί, ἀνταμωθήκανε σὲ καὶ τὸ φύλλο νὰ εὐχηθοῦνε καὶ νὰ κρίνουνε μιὰ ἐργασία ποὺ μὲ τόση ἀντίδραση μέσα σὲ δέκα χρόνια συντελέστηκε. Τοῦ «Νουμά» τὸ ἔργο δὲν ἀπομεινε ἄκαρπο. Ὅσο κι ἂν δὲ μᾶς σπέρνει, ἀπὸ ψωροφιλοτιμία, νὰν τὸ μολογήσουμε, δὲν μποροῦμε ὅμως καὶ νὰν τὸ ἀρνηθοῦμε πῶς παιδαγωγῆσε μιὰν ἀλάκαιρη γενιά, τὴν καινούρια γενιά, τοὺς σημερινούς τοὺς δημοτικιστάδες. Κάποιος φίλος μᾶς ἔλεγε:

— Ἐμπασα τὸ «Νουμά» σπῆτι μου ἀπὸ φίλια σὲ σένα. Ἐγὼ δὲν τονὲ διάβαζα. Τονὲ διάβαζε τὸ παιδί μου, δεκαπέντε χρονῶνε τότε. Σήμερα τὸ παιδί μου εἶναι εἰκοσιπέντε χρονῶνε καὶ φανατικὸς δημοτικιστής. Μοῦ τὸ πῆρες στὸ λαϊκὸ σου, ἀλιτῆριε!

Νά, αὐτὸ 'ναι τὸ ἔργο τοῦ «Νουμά». Σήμερα ποὺ μεγαλώνει ἡ πατρίδα μας, μεγαλώνει καὶ ἡ ἀποστολὴ του. Ὅσοι λευτερώνουνται ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ τοῦ Τούρκου, ἀνάγκη νὰ λευτερωθοῦνε καὶ ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ τοῦ δασκάλου, γιὰ νὰ χαροῦνε ἔτσι ἀληθινῇ, ἀκέρεια λευτεριά. Σ' αὐτόνε τὸν καινούριο δρόμο μπαίνει μὲ θάρρος ὁ «Νουμάς» καὶ μὲ τὴν ἀκλόνητη πεποίθησι πῶς ὠφελεῖ ἔχει μόνον τὴν Ἰδέαν, μὴ καὶ τὴν Πατρίδα του γενικῇ. Ὅσοι πιστοί, ἄς τὸν ἀκολουθήσουν.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ δὲ φάνηκε καθόλου σπλαχνικὸς καὶ σὲ μᾶς, τοὺς δημοτικιστάδες. Ἐξὸν ἀπὸ τὸν ὑπέροχο Μαδίλη καὶ ἀπὸ τὸν εὐγενικὸ Φιφίκο Μάτσα, μᾶς πῆρε τόσοις καὶ τόσοις δικούς μας.

Μᾶς πῆρε τὸν Κώστα τὸν Γούναρη, τὸ γλυκὸ τραγουδιστή, ποὺ στὰ 1903 δημοσίεψε στὸ «Νουμά» τὴν «Ὀνειροπλανομένη» καὶ τᾶλλα τρυφερά τραγουδάκια καὶ στὰ 1904 δημοσίεψε τὰ ἑξῆς ἔργα «Χανουρίσματα» του, καὶ τὰ «Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ πατρίδα» σκίτσα του, φοιτητῆς ἀκόμα τότε τῆς φιλολογίας. Μᾶς πῆρε τὸ Χρῆστο Μακρῇ, ποὺ δημοσίεψε πέρσι, μόλις εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὴ Γερμανία, στὴ 232 σελίδα τοῦ «Νουμά», μὲ τὸ ψευδώνυμον «Περαστικὸς», ἓνα βιβυστόχαστο ἄρθρον μὲ τὸν τίτλον «Οἱ κληρικοὶ στὸ θέατρο. Μᾶς πῆρε ἀκόμα καὶ τὸν ἀδερφὸ τοῦ ποιητῆ Σκίπη, τὸ Γεώργη Σκίπη,